

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

Факультет «Управління залізничним транспортом»

Кафедра «Екології та безпеки життєдіяльності»

Затверджую

Завідувач кафедри ЕБЖ

О.Я. Пилипчук _____

Протокол №7 від «28» лютого 2022 р.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Викладач	Доктор біологічних наук, професор ПИЛИПЧУК Олег Ярославович
E-mail	olegpilipchuk47@gmail.com
Навчальна дисципліна	Заповідна справа
Офіційна назва освітньої програми	Екологія транспортної інфраструктури
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	10 «Природничі науки»
Спеціальність	101 «Екологія»
Обсяг дисципліни в кредитах ECTS	4
Статус дисципліни (обов'язкова, вибіркова)	Цикл дисциплін професійної підготовки, вибіркова
Мета вивчення дисципліни	Метою навчальної дисципліни «Заповідна справа» є формування загальних та спеціальних компетентностей щодо положень заповідної справи, ознайомлення з основними категоріями природно-заповідного фонду України, Європейського Союзу та Світу, а також вивчення основ заповідної справи, як прикладної науки, спрямованої на збереження біологічного та генетичного різноманіття, рідкісних живих організмів, унікальних, або типових екосистем та біосфери в цілому.
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони

	довкілля і збалансованого природокористування, або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля, та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов
Загальні компетентності	ЗК01. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності. ЗК06. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	ФК1. Знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування. ФК2. Здатність до критичного осмислення основних теорій, методів та принципів природничих наук. ФК3. Розуміння основних теоретичних положень, концепцій та принципів математичних та соціально-економічних наук. ФК8. Здатність обґрунтовувати необхідність та розробляти заходи, спрямовані на збереження ландшафтно-біологічного різноманіття та формування екологічної мережі. ФК11. Здатність інформувати громадськість про стан екологічної безпеки та збалансованого природокористування. ФК13. Здатність до участі в управлінні природоохоронними діями та/або екологічними проектами в транспортній галузі.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

Змістовий модуль 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ

Тема 1. Теоретичні основи заповідної справи.

План теми:

1. Історія розвитку заповідної справи в Україні.
2. Створення 1-го заповідника та території України.
3. Визначення поняття «Заповідна справа», мета, об'єкт, предмет, завдання.
4. Головні засади заповідної справи.
5. Біорізноманіття та проблеми його збереження.

Тема 2. Основні законодавчі акти, щодо регулювання діяльності ПЗФ

План теми:

1. Закон України «Про природно-заповідний фонд України».
2. Закон України «Про охорону навколишнього середовища».
3. Закон України «Про Червону книгу України».
4. Закон України «Про тваринний світ».
5. Закон України «Про рослинний світ».
6. Концепція «Загальнодержавної програми розвитку заповідної справи на період до 2030 року».

Змістовий модуль 2. КЛАСИФІКАЦІЯ ПЗФ

Тема 3. Класифікація територій та об'єктів ПЗФ.

План теми:

1. Визначення ПЗФ України.
2. Функції природоохоронних територій.
3. Класифікація природоохоронних об'єктів в Україні: природні території та об'єкти, штучно створені об'єкти.
4. Міжнародні класифікації природоохоронних територій.
5. Природоохоронна діяльність у межах ПЗФ: режими охорони, наукові дослідження.
6. Сфери розвитку заповідної справи: еколого-правова, еколого-економічна, еколого-соціальна, природозахисна, наукова діяльність та літопис природи.

Тема 4. Основні міжнародні законодавчі акти, щодо регулювання діяльності ПЗФ.

План теми:

1. Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином, як місцеперебування водоплавних птахів (Рамсарська конвенція).
2. Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернська конвенція).
3. Конвенція по охороні мігруючих видів тварин (Боннська конвенція).
4. Конвенція про біологічне різноманіття (Ріо-де-Жанейро).

Змістовий модуль 3.

СТВОРЕННЯ ТЕРИТОРІЙ ПЗФ ТА ЇХ ЗОНУВАННЯ

Тема 5 Створення та проектування територій ПЗФ.

План теми:

1. Процедура створення об'єктів природно-заповідного фонду.
2. Закон України “Про природно-заповідний фонд України”, основні статті щодо створення об'єктів природно-заповідного фонду.
3. Правове регулювання зеленого туризму.
4. Функції Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України у сфері природоохоронного права.
5. Завдання та функції Департаменту охорони природних ресурсів.
6. Завдання та функції Департаменту заповідної справи.
7. Роль ЮНЕСКО у створенні та охороні заповідних територій.

Тема 6. Зонування територій ПЗФ України.

План теми:

1. Поняття про зонування категорій ПЗФ.
2. Зонування національних природних парків.
3. Зонування біосферних заповідників.
4. Зонування ботанічних садів.

Змістовий модуль 4. ЕКОМЕРЕЖА ТА ЧКУ

Тема 7. Поняття. Екомережі.

План теми:

1. Поняття екологічної мережі.
2. Національна екологічна мережа.
3. Всесвітня екологічна мережа.

Тема 8. Червоні книги с системі збереження біорізноманіття ПЗФ.

План теми:

1. Створення Чероних книг та їх призначння.
2. Червона книга України.
3. Зелена книга України.
4. Чорна книга.

Змістовий модуль 5. ЗАПОВІДНИКИ ТА ПАРКИ

Тема 9. Біосферні та природні заповідники.

План теми:

1. Поняття екологічної мережі.
2. Поняття «біосферний заповідник», загальна характеристика.
3. Неузгодження міжнародної і національної категорій «біосферний заповідник».
4. Перелік біосферних заповідників України.
5. Поняття «природний заповідник», загальна характеристика.
6. Перелік природних заповідників України.

Тема 10. Національні природні та регіональні ландшафтні парки.

План теми:

1. Поняття «Національний природний парк» (НПП), загальна характеристика.
2. Історія створення НПП.
3. Національні природні парки України.
4. Поняття «Регіональний ландшафтний парк», загальна характеристика.
5. Регіональні ландшафтні парки України.
6. Найбільші НПП та РЛП Європи та Світу.

Змістовий модуль 6. ПРИРОДНІ ТА ШТУЧНО СТВОРЕНІ ОБ'ЄКТИ ПЗФ

Тема 11. Заказники, пам'ятки природи та заповідні урочища.

План теми:

1. Поняття «заказник», загальна характеристика.
2. Класифікація заказників: ландшафтні, лісові, ботанічні, загальнозоологічні, орнітологічні, ентомологічні, іхтіологічні, гідрологічні, загальногеологічні, палеонтологічні, карстово-спелеологічні.

3. Коротка характеристика кожного виду.
4. Поняття «пам'ятка природи», загальна характеристика.
5. Пам'ятки природи України.
6. Поняття «заповідні урочища», загальна характеристика. Заповідні урочища України.

Тема 12. Штучно створені об'єкти ПЗФ.

План теми:

1. Поняття «ботанічний сад», загальна характеристика.
2. Ботанічні сади України.
3. Поняття «дендрологічний парк», загальна характеристика.
4. Дендрологічні парки України.
5. Поняття «зоологічний парк», загальна характеристика.
6. Зоологічні парки України.
7. Поняття «парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва», загальна характеристика. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва України.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання	<p>ПРН-02. Розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування.</p> <p>ПРН-03. Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування.</p> <p>ПРН-06. Виявляти фактори, що визначають формування ландшафтно-біологічного різноманіття.</p> <p>ПРН-16. Вибирати оптимальну стратегію проведення громадських слухань щодо проблем та формування територій природно-заповідного фонду та екологічної мережі.</p>
-------------------------------	---

ОЦІНЮВАННЯ

Форми поточного та підсумкового контролю		Поточний контроль – 20 балів Проміжний контроль - 40 балів Підсумковий контроль – (залік) - 40 балів	
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ			
Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамен, залік).			
Підсумкові бали навчальної дисципліни		= Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)	+ Кількість балів за підсумковим контролем
ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS			
Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання

			виконанні в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
80-89	Добре («зараховано»)	В	«Дуже добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з двома – трьома незначними помилками.
75-79		С	«Добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
65-74	Задовільно («зараховано»)	Д	«Задовільно» - теоретичний зміст курсу освоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, містять помилки, робота з трьома значними помилками.
60-64		Е	«Достатньо» - теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімум критеріїв оцінки.
21-59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота що потребує доробки
1-20		F	«Безумовно незадовільно» теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Бойчук, Ю.Д. Екологія і охорона навколишнього середовища: навчальний посібник / Ю.Д. Бойчук, Е.М. Солошенко, О.В. Бугай. — 4-е видання. — Суми : Університетська книга, 2019. — 316 с.: іл.
2. Коцюба І.Ю. Тестові завдання із заповідної справи: Навчальний посібник / Коцюба І.Ю. – Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. – 80с. : веб-сайт. URL: http://eprints.zu.edu.ua/26082/1/POSIBNYK_Kotsyuba.pdf.
3. Природознавство з основами краєзнавства : навч. посібн. / Мягченко О. П., Сопнєва Н. Б., Гнатюк В. В. Бердянськ : ФО–П Ткачук О. В., 2016. 296 с.
4. Андронов В.А. Заповідна справа : навч. посібник. / В.А. Андронов, Є.О. Варивода, Г.В. Тітенко. – Х. : НУЦЗУ, 2013. – 204 с. : веб-сайт. URL: https://www.researchgate.net/publication/336487134_Zapovidna_sprava.

5. Червона книга України. Тваринний світ / Рослинний світ, 2009 : веб-сайт. URL: <https://nature.land.kiev.ua/red-book.html> .

Допоміжна

1. Заповідна справа в Україні: Навчальний посібник. / За загальною редакцією М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. – К.: 2003. - 306 с. : веб-сайт. URL: <https://ua1lib.org/book/3157929/0b0576?regionChanged=&redirect=182203277> .
2. Заповідна справа. Конспект лекцій у схемах і таблицях: Навчальний посібник. – К.: Центр ІТ, 2007. – 116 с. : веб-сайт. URL: <https://ua1lib.org/book/3060768/04274a> .
3. Мусієнко М.М., Войцехівська О.В. Загальна екологія : Навчальний посібник. / М.М. Мусієнко, О.В. Войцехівська. – К. : Сталь, 2010. – 395 с.
4. Мягченко О.П. Основи екології. Підручник. / О.П. Мягченко. – К. : Центр учбової літератури. 2010. – 312 с.
5. Гандзюра В.П. Екологія: Навчальний посібник. Видання 2-ге, перероблене і доповнене. / В.П. Гандзюра К. : ТОВ «Сталь», 2009. – 375с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ <http://library.bdpu.org/>
2. Інші сайти: Вільна енциклопедія <https://uk.wikipedia.org>